

Міністерство освіти і науки України
Київський університет імені Бориса Грінченка
Кафедра бібліотекознавства та інформології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та адміністративної роботи

О. Б. Жильцов

2016 р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

ФІНАНСОВО-ПІДПРИЄМНИЦЬКА ТА КОМЕРЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

напрямок підготовки 6.020102 «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія»
галузь знань 0201 «Культура»

Інститут журналістики

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА	
Ідентифікаційний код 02136554	
Начальник відділу моніторингу якості освіти	
Підписав	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)
* * * 20 16 р.	

2016–2017 рік

Робоча навчальна програма «Фінансово-підприємницька та комерційна діяльність» за напрямом підготовки 6.020102 «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія», галузі знань 0201 «Культура», освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр»,
2016. – 37 с.

Розробник: Сошинська Вікторія Євгенівна, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри бібліотекознавства та інформології Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри бібліотекознавства та інформології

Протокол №1 від 1 вересня 2016 р.

Завідувач кафедри

бібліотекознавства та інформології

О. В. Воскобойнікова-Гузєва

Години відповідають робочому навчальному плану

Заступник директора Інституту журналістики
з науково-методичної та навчальної роботи

О. А. Росінська

©Університет Грінченка, 2016
©Сошинська В. С., 2016

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
Структура програми навчальної дисципліни.....	5
I. Опис предмета навчальної дисципліни.....	5
II. Тематичний план навчальної дисципліни.....	6
III. Програма	
<i>Змістовий модуль 1</i>	7
<i>Змістовий модуль 2</i>	8
<i>Змістовий модуль 3</i>	10
IV. Навчально-методична карта дисципліни «Фінансово-підприємницька та комерційна діяльність».....	12
V. Плани семінарських занять.....	14
VI. Завдання для самостійної роботи.....	19
VII. Система поточного та підсумкового контролю.....	23
VIII. Методи навчання.....	27
IX. Методичне забезпечення курсу.....	27
X. Задачі.....	28
XI. Рекомендована література	
<i>Нормативно-правові документи</i>	33
<i>Основна</i>	34
<i>Додаткова</i>	34
Інформаційні ресурси.....	35
Методичні рекомендації до підготовки семінарського заняття.....	36
Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів.....	36

Пояснювальна записка

Відповідно до навчального плану Київського університету імені Бориса Грінченка курс «Фінансово-підприємницька та комерційна діяльність» відноситься до дисциплін за вибором ВНЗ варіативної частини циклу професійної підготовки за напрямом 6.020102 «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія». Курс є базовим для опанування інших дисциплін економічного спрямування.

Мета дисципліни – надання студентам теоретичних знань та практичних навичок в оволодінні певним мінімумом економічних знань, ознайомлення з основними законодавчими актами та іншими нормативними документами, що регулюють діяльність підприємств в Україні, розглянути середовище функціонування підприємства в системі ринкових відносин.

Завдання навчальної дисципліни орієнтовані на набуття студентами системи знань, умінь та досвіду, що включають:

- знання та розуміння фінансово-підприємницької та комерційної діяльності підприємств в умовах ринкової економіки;
- умінь та досвід вивчення планування діяльності підприємств у розвитку інноваційної та конкурентоспроможної національної економіки;
- знання, умінь та досвід застосування основних положень міжнародного та національного законодавства у сфері підприємництва;
- знання, умінь та досвід аналізу фінансових результатів діяльності підприємства, його ефективності, методів оцінювання його фінансово-майнового стану.

У результаті вивчення курсу студент повинен **знати**:

- понятійно-категоріальний апарат функціонування, результатів діяльності підприємства;
- сутність та основні характеристики ефективності діяльності підприємства, чинники її підвищення;
- сучасні теорії та моделі розвитку підприємства;
- форми фінансової (бухгалтерської) звітності.

На основі отриманих знань студент повинен **вміти**:

- використовувати економічну термінологію в науково-практичній діяльності;
- аналізувати, узагальнювати і оцінювати економічні наслідки з теоретичних позицій;
- характеризувати організаційно-функціональну структуру підприємства;
- характеризувати фінансово-економічні результати господарської діяльності підприємства;
- оволодіти методикою складання бізнес-плану як однією з найважливіших складових систем планування на підприємствах, які функціонують в умовах конкурентного середовища.

Теоретичні питання навчальної дисципліни розглядаються на лекціях, поглибленню теоретичних знань сприяють семінарські заняття. До кожного з

трьох змістових модулів розроблені тестові завдання та задачі для модульних контрольних робіт, які дозволять виявити рівень оволодіння студентами теоретичними питаннями та конкретним фактичним матеріалом.

Дисципліна загальним обсягом 108 годин, у тому числі: 22 год. – лекційних, 20 год. – семінарських занять, 6 год. – модульні контрольні роботи, 60 год. – самостійна робота, залік. Студентам надається список рекомендованої до вивчення літератури та перелік інформаційних ресурсів мережі Інтернет для опрацювання. Викладання дисципліни розраховано на один семестр та завершується *заліком*.

Структура програми навчальної дисципліни

I. Опис предмета навчальної дисципліни

Предмет: фінансово-підприємницька та комерційна діяльність підприємства

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<p>Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3</p> <p>Змістових модулів – 3</p> <p>Загальний обсяг дисципліни (години) – 108</p> <p>Тижневих годин – 3</p>	<p>Галузь знань 0201 «Культура»</p> <p>Напрямок підготовки 6.020102 «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія»</p> <p>Освітньо-кваліфікаційний рівень: «бакалавр»</p>	<p>Варіативна</p> <p>Рік підготовки: 3-й</p> <p>Семестр: 5-й</p> <p>Аудиторні заняття: 42 год., з них: лекції (теоретична підготовка) – 22 год., семінарські заняття – 20 год.</p> <p>Модульні контрольні роботи: 6 год.</p> <p>Самостійна робота: 60 год.</p> <p>Вид контролю: залік</p>

II. Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Підсумковий контроль
Змістовий модуль 1								
Основи фінансово-підприємницької та комерційної діяльності								
Тема 1. Підприємництво як вид діяльності та тип і стиль господарської поведінки	2	2	2					
Тема 2. Загальна характеристика підприємницької діяльності	12	6	2		4		6	
Тема 3. Поняття і суть комерційної діяльності	8	2	2				6	
Тема 4. Фінансова діяльність підприємства	12	4	2		2		8	
<i>Модульна контрольна робота</i>	2							2
Разом за модулем 1	36	14	8		6		20	2
Змістовий модуль 2								
Фінансова звітність підприємств								
Тема 5. Звітність як база оцінки економічного стану підприємства. Фінансові результати діяльності підприємства	8	4	2		2		4	
Тема 6. Загальні вимоги до складання фінансової звітності	6	4	2		2		2	
Тема 7. Ефективність діяльності підприємства та методичні засади її оцінки	10	4	2		2		6	
Тема 8. Фінансово-майновий стан підприємства та методи його оцінювання	10	4	2		2		6	
<i>Модульна контрольна робота</i>	2							2
Разом за модулем 2	36	16	8		8		18	2
Змістовий модуль 3								
Бізнес-план фінансово-підприємницької та комерційної діяльності								
Тема 9. Зміст та методика складання бізнес-плану. Оцінка ринку збуту	18	4	2		2		14	
Тема 10. Оцінка конкурентів. Стратегія маркетингу. Виробничий та управлінський плани	8	4	2		2		4	
Тема 11. Фінансовий та інвестиційний плани	8	4	2		2		4	
<i>Модульна контрольна робота</i>	2							2
Разом за модулем 3	36	12	6		6		22	2
Разом за навчальним планом	108	42	22		20		60	6

III. Програма

Змістовий модуль 1

Основи фінансово-підприємницької та комерційної діяльності Лекції

Тема 1. Підприємництво як вид діяльності та тип і стиль господарської поведінки (2 год.)

Структура і зміст курсу, організація навчального процесу, міждисциплінарні зв'язки курсу.

Базові поняття: «підприємництво», «підприємницька діяльність».

Перші спроби систематичного теоретичного осмислення підприємництва в XVII ст. (Річард Кантільон), дослідження підприємництва протягом XVIII–XIX ст. (Адам Сміт, Жан-Батіст Сей, Альфред Маршалл, Йозеф Шумпетер).

Порівняльна характеристика категорій «бізнес» і «підприємництво» та їх похідних. Підприємництво як вид діяльності та тип і стиль господарської поведінки.

Підприємницька, комерційна діяльність видавництв, видавничих, книгорозповсюджувальних організацій – видавничий бізнес.

Тема 2. Загальна характеристика підприємницької діяльності (2 год.)

Компоненти підприємницької діяльності: мета діяльності, її суб'єкт, об'єкт, процеси, засоби, результати.

Підприємець як суб'єкт підприємництва. Характеристика суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних та юридичних осіб; їх взаємодія з іншими категоріями суб'єктів підприємництва: державою, конкурентами, постачальниками, споживачами тощо.

Характеристика основних функції підприємництва – інноваційної (творчої), ресурсної, організаційної.

Правове забезпечення підприємницької діяльності в Україні.

Основні види підприємницької діяльності: виробниче, комерційне, фінансове, консультативне підприємництво; їх структура та рентабельність.

Семінар 1. Правове забезпечення підприємницької діяльності в Україні. Закон України «Про підприємництво» (2 год.)

Семінар 2. Правове забезпечення підприємницької діяльності в Україні. Господарський кодекс України. Цивільний кодекс України (2 год.)

Тема 3. Поняття і суть комерційної діяльності (2 год.)

Базові поняття комерційної діяльності та її похідних: «комерсант», «комерція», «комерційна організація», «комерційна діяльність (підприємництво)»; «торговець», «торгівля», «торгова угода», «товар»; «господарство», «бізнес».

Основні комерційні (торгові) процеси, їх поділ на види.

Предмет теорії комерційної діяльності та її основи.

Тема 4. Фінансова діяльність підприємств (2 год.)

Фінансова діяльність в організаційній та управлінській роботі підприємств.

Основні завдання, на вирішення яких спрямовано фінансову діяльність підприємств.

Основні напрями фінансової роботи підприємства: фінансове прогнозування та планування; аналіз та контроль виробничо-господарської діяльності; оперативна, поточна фінансово-економічна робота.

Види, форми, методи фінансового контролю.

Семінар 3. Основи фінансів підприємств (2 год.)

Змістовий модуль 2

Фінансова звітність підприємств

Тема 5. Звітність як база оцінки економічного стану підприємства.

Фінансові результати діяльності підприємства (2 год.)

Місце та роль звітності в діяльності підприємства. Звітність як джерело інформації для аналізу підсумків діяльності підприємства, оцінки використання ресурсів, фінансового положення, виявлення резервів зниження витрат на виробництво та росту рентабельності.

Залежність складу і структури звітності від потреб підприємства. Індивідуальна та загальна звітність. Структура системи звітності в Україні. Оперативна, фінансова (бухгалтерська), податкова, статистична звітність.

Звітність неприбуткових установ і організацій.

Звітність та види діяльності підприємства (виробнича діяльність, торгівля – оптова (гуртова), роздрібна, надання послуг для фізичних осіб).

Поняття «прибуток» в економічній системі, його функції. Прибуток як економічний та якісний показник. Фактори, що впливають на розмір прибутку підприємства (зовнішні та внутрішні).

Класифікація прибутку підприємства: за видом діяльності, завдяки якій отримано прибуток; метою визначення; величиною; методикою оцінювання; відповідно до П(С)БО, порядком формування.

Порядок розрахунку чистого прибутку. Факторний аналіз та планування прибутку від реалізації продукції підприємства.

Семінар 4. Звітність підприємств. Планування виручки та прибутку від реалізації продукції (2 год.)

Тема 6. Загальні вимоги до складання фінансової звітності (2 год.)

Визначення «фінансова звітність» за НП(С)БО 1. Мета складання фінансової звітності – надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства.

Критерії фінансової звітності: суттєвість, своєчасність, повнота, нейтральність, об'єктивність. Складання фінансової звітності та основні принципи обліку.

Облікова політика підприємства. Користувачі фінансової звітності.

Терміни подання фінансової (бухгалтерської) звітності. Склад та призначення форм фінансової звітності.

Семінар 5. Нормативні документи, які регулюють складання фінансової звітності. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (2 год.)

Тема 7. Ефективність діяльності підприємства та методичні засади її оцінки (2 год.)

Ефект у діяльності підприємства – величина, що характеризує результат виробництва або впровадження інновацій, що може проявлятися у збільшенні прибутку, зниженні собівартості, зростанні випуску продукції. Класифікація ефектів у діяльності підприємства (за наслідками, за місцем одержання, за ступенем збільшення).

Ефективність діяльності підприємства – це комплексне відображення кінцевих результатів використання засобів, предметів виробництва й робочої сили (працівників) за певний проміжок часу.

Напрями, за якими визначають ефективність діяльності підприємства. Абсолютний та порівняльний методи розрахунку ефективності.

Види ефективності діяльності підприємства.

Рентабельність підприємства як вираження ефективності його діяльності. Рентабельність продукції (рентабельність продажів) та рентабельність капіталу (інвестицій). Фінансова звітність підприємства – основне джерело інформації для аналізу та оцінки рентабельності діяльності підприємства.

Поняття та систематизація показників оцінки ефективності діяльності підприємства.

Семінар 6. Види інвестиційних проектів та оцінювання їх ефективності (2 год.)

Тема 8. Фінансово-майновий стан підприємства та методи його оцінювання (2 год.)

Поняття фінансово-майнового стану підприємства та його аналізу. Залежність фінансово-майнового стану підприємства від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності.

Аналіз фінансово-майнового стану підприємства (фінансовий аналіз) як складова фінансового менеджменту, його мета, основні завдання. Суб'єкти аналізу фінансового стану підприємства.

Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства. Принципи підготовки фінансової звітності підприємства.

Види, підходи, методи та моделі аналізу фінансово-майнового стану підприємства. Систематизація напрямів аналізу фінансово-майнового стану підприємства та експрес-метод його діагностики.

Оцінка майнового стану підприємства. Показники оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства. Види та показники фінансової стійкості підприємства. Показники ділової активності підприємства.

Семінар 7. Комплексне оцінювання фінансово-майнового стану підприємства (2 год.)

Змістовий модуль 3

Бізнес-план фінансово-підприємницької та комерційної діяльності

Тема 9. Зміст та методика складання бізнес-плану. Оцінка ринку збуту (2 год.)

Бізнес-планування – одна з найважливіших складових системи планування на підприємствах, які функціонують в умовах конкурентного середовища, що забезпечує внутрішні потреби підприємства в обґрунтованих кількісних оцінках майбутніх капіталовкладень, сприяє залученню надійних інвесторів для їх фінансування.

Бізнес-план підприємства та бізнес-план інвестиційного проекту. Зміст і структура бізнес-плану. Загальна методологія формування бізнес-плану: початкова, підготовча та основна стадії. Основні положення проекту (резюме).

Характеристика продукції, визначення потреб і вимог споживачів, обґрунтування переваг над іншими виробами, оцінка якості та можливості життєвого циклу продукції (введення на ринок – зростання – зрілість – спад), дані про ціну товару, особливості постачання тощо. Переваги та слабкі сторони товару.

Оцінка ринку збуту: характеристика ринку стосовно товару; обґрунтування обраних принципів сегментування ринку стосовно товару (географічний, соціологічний, економічний); характеристика споживачів та їх потреб за вибраними сегментами ринку; визначення обсягу збуту.

Семінар 8. Зміст та методика складання бізнес-плану (2 год.)

Тема 10. Оцінка конкурентів. Стратегія маркетингу. Виробничий та управлінський плани (2 год.)

Виявлення конкурентів, аналіз їх основних виробничо-економічних показників: форма власності, виробничі потужності, фінансовий стан, внутрішній психологічний клімат, кваліфікація працівників, технічне оснащення та ін.; асортимент, кількість, якість, ціна конкуруючих товарів чи послуг.

Виявлення основних показників, які беруться до уваги споживачами при придбанні товару, їх ранжування, розробка методики оцінки кожного показника. Аналіз внутрішньої сили власної і конкурентних фірм.

Обґрунтування маркетингової стратегії підприємства в ціновій політиці, покращенні якості продукції, доправлення та утвердження товарів на ринок споживача. Аналіз причин ринкових провалів підприємницьких проектів.

Розроблення виробничого плану на основі виробничої програми, з визначенням обсягів виробництва на найближчі 3–5 років. Складання виробничої програми за основними параметрами продукції, додатковими показниками.

Визначення потреби в спеціалістах на основі запропонованої структури управління. Обґрунтований вибір виробничої структури підприємства в цілому і її підрозділів зокрема. Ефективність виробництва, організація робочих місць, прогресивні методи нормування праці, організація нарахування заробітної плати, застосування заохочувальних систем. Гнучкість та спроможність до оперативної переорієнтації на виготовлення конкурентоздатної продукції.

Обґрунтування вибраної форми власності та виду підприємства, вибраної структури підприємства. Взаємодія та координація служб і контроль за їх діяльністю. Визначення чисельності управлінського персоналу, його службові обов'язки, матеріальне і моральне стимулювання працівників. Диференціація наявного персоналу, розроблення заходів з організації підвищення кваліфікації кадрів і системи забезпечення підприємства спеціалістами.

Семінар 9. Характеристика виду продукції, існуючих ринків збуту, наявних конкурентів, обґрунтування вибраної стратегії маркетингу (2 год.)

Тема 11. Фінансовий та інвестиційний плани (2 год.)

Фінансовий план – узагальнення результатів діяльності у вартісній формі на основі показників та ухвалених рішень. Визначення розміру і структури витрат, очікувані надходження від реалізації продукції (надання послуг), прибутки до і після оподаткування, їх розподіл, майбутній фінансовий обіг, баланс активів і пасивів підприємства.

Основні розділи фінансового плану та їх характеристика: фінансові результати, прогноз руху коштів, власний капітал, баланс підприємства. Система показників фінансово-господарського стану підприємства.

Основні положення інвестиційного плану: сфера і розмір необхідних інвестицій; періоди необхідного надходження коштів; джерела, форми і умови отримання інвестицій та їх оптимальні варіанти; очікувані результати інвестиційної діяльності; норми (індекси) доходності вкладень, очікуваний соціальний ефект; окупність вкладених коштів; можливі ризики за проектом.

Локальний інвестиційний проект – проект впровадження нової техніки, удосконалення технологій та організації виробництва, заміни витратних матеріалів, створення нових підприємств, реконструкція діючих тощо.

Основні параметри розрахунків, основні проблеми, що стосуються обґрунтування локальних інвестиційних проектів.

Семінар 10. Особливості фінансового та інвестиційного планів підприємства (2 год.)

IV. Навчально-методична карта дисципліни

«Фінансово-підприємницька та комерційна діяльність»

Разом: 108 год., лекції – 22 год., семінарські заняття – 20 год., самостійна робота – 60 год.,

модульний контроль – 6 год., підсумковий контроль - залік.

Модуль	<i>Змістовий модуль 1</i>			
Назва модуля	Основи фінансово-підприємницької та комерційної діяльності			
Кількість балів за модуль	97 б.			
Лекції	Відвідування – 4 б.			
Теми лекцій	<i>Тема 1.</i> Підприємництво як вид діяльності та тип і стиль господарської поведінки – 1 б.	<i>Тема 2.</i> Загальна характеристика підприємницької діяльності – 1 б.	<i>Тема 3.</i> Поняття і суть комерційної діяльності – 1 б.	<i>Тема 4.</i> Фінансова діяльність підприємств – 1 б.
Теми семінарських занять (СЗ)		<i>Семінар 1.</i> Правове забезпечення підприємницької діяльності в Україні. Закон України «Про підприємництво» – 1+10 б. <i>Семінар 2.</i> Правове забезпечення підприємницької діяльності в Україні. Господарський кодекс України. Цивільний кодекс України – 1+10 б.		<i>Семінар 3.</i> Основи фінансів підприємств – 1+10 б.
Самостійна робота (СР)	5x7=35 б.			
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 – 25 б.			
Модуль	<i>Змістовий модуль 2</i>			
Назва модуля	Фінансова звітність підприємств			
Кількість балів за модуль	108 б.			
Лекції	Відвідування – 4 б.			
Теми лекцій	<i>Тема 5.</i> Звітність як база оцінки економічного стану підприємства. Фінансові результати діяльності підприємства – 1 б.	<i>Тема 6.</i> Загальні вимоги до складання фінансової звітності – 1 б.	<i>Тема 7.</i> Ефективність діяльності підприємства та методичні засади її оцінки – 1 б.	<i>Тема 8.</i> Фінансово-майновий стан підприємства та методи його оцінювання – 1 б.

Теми семінарських занять (СЗ)	<i>Семінар 4.</i> Звітність підприємств. Планування виручки та прибутку від реалізації продукції – 1+10 б.	<i>Семінар 5.</i> Нормативні документи, які регулюють складання фінансової звітності. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» – 1+10 б.	<i>Семінар 6.</i> Види інвестиційних проектів та оцінювання їх ефективності – 1+10 б.	<i>Семінар 7.</i> Комплексне оцінювання фінансово-майнового стану підприємства – 1+10 б.
Самостійна робота (СР)	5x7=35 б.			
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 2 – 25 б.			
Модуль	Змістовий модуль 3			
Назва модуля	Бізнес-план фінансово-підприємницької та комерційної діяльності			
Кількість балів за модуль	71 б.			
Лекції	Відвідування – 3 б.			
Теми лекцій	<i>Тема 9.</i> Зміст та методика складання бізнес-плану. Оцінка ринку збуту – 1 б.	<i>Тема 10.</i> Оцінка конкурентів. Стратегія маркетингу. Виробничий та управлінський плани – 1 б.	<i>Тема 11.</i> Фінансовий та інвестиційний плани – 1 б.	
Теми семінарських занять (СЗ)	<i>Семінар 8.</i> Зміст та методика складання бізнес-плану – 1+10 б.	<i>Семінар 9.</i> Характеристика виду продукції, існуючих ринків збуту, наявних конкурентів, обґрунтування вибраної стратегії маркетингу – 1+10 б.	<i>Семінар 10.</i> Особливості фінансового та інвестиційного планів підприємства – 1+10 б.	
Самостійна робота (СР)	5x2=10 б.			
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 3 – 25 б.			
Підсумковий контроль	Залік за результатами трьох модулів			

V. Плани семінарських занять

Змістовий модуль 1

Основи фінансово-підприємницької та комерційної діяльності

Семінар 1. Правове забезпечення підприємницької діяльності в Україні. Закон України «Про підприємництво» (2 год.)

1. Які засади визначає і що встановлює Закон України? Які відносини регулюються цим Законом?
2. Дайте визначення підприємництва.
3. Чи є підприємницькою діяльністю створення суб'єкта підприємницької діяльності (далі – СПД), володіння корпоративними правами?
4. Хто може бути СПД?
5. Як застосовується Закон щодо юридичних осіб та громадян, для яких підприємницька діяльність не є основною?
6. Які відомості повинне містити найменування СПД?
7. Які категорії громадян не допускаються до заняття підприємницькою діяльністю?
8. Які категорії осіб не можуть бути зареєстровані як підприємці?
9. Що відомо про свободу підприємницької діяльності?
10. На основі яких принципів здійснюється підприємницька діяльність?
11. Що відомо про організаційні форми підприємництва?
12. Як здійснюється державна реєстрація підприємництва?
13. Які документи потрібно подати для державної реєстрації СПД?
14. Які документи подають громадяни, що мають намір здійснювати підприємницьку діяльність без створення юридичної особи?
15. В які терміни здійснюється державна реєстрація СПД?
16. Які дії і в який термін потрібно вчинити у разі змін, і яких, у СПД?
17. За яких обставин, ким, в який термін здійснюється скасування державної реєстрації СПД?
18. Чи справляється плата за реєстрацію?
19. Розкрийте особливості права найму працівників та їх соціальних гарантій за ЗУ.
20. Що відомо про відповідальність СПД?
21. Як припиняється діяльність підприємця?
22. Деталізуйте загальні права підприємця.
23. Хто гарантує майнові права підприємця?
24. Як здійснюється державна підтримка підприємництва?
25. Як здійснюється державне регулювання підприємництва?
26. Які особливості відшкодування збитків за цим ЗУ?
27. Які особливості діяльності іноземних підприємців?
28. Деталізуйте обов'язки юридичних осіб у разі введення надзвичайного стану.
29. Поясніть особливості застосування правил міжнародних договорів.

Базова література: 5, 16

Додаткова література: 25, 27, 28

Інформаційні ресурси: 1, 2, 3

Семінар 2. Правове забезпечення підприємницької діяльності в Україні. Господарський кодекс України. Цивільний кодекс України (2 год.)
Господарський кодекс України (Преамбула, Глава 1, Глава 4)

1. Які правові основи встановлює Господарський кодекс України (далі – ГКУ)? Яка його мета?
2. Дайте визначення підприємництва за ГКУ.
3. Охарактеризуйте свободу підприємницької діяльності.
4. На яких принципах ґрунтується підприємницька діяльність?
5. Організаційні форми підприємництва за ГКУ.
6. Що відомо про право найму працівників і соціальні гарантії щодо використання їх праці?
7. Визначте загальні гарантії прав підприємців за ГКУ.
8. Як здійснюється державна підтримка підприємництва?
9. Сформулюйте відповідальність суб'єктів підприємництва.
10. Що відомо про діяльність іноземних підприємців в Україні?
11. Як здійснюється припинення підприємницької діяльності за ГКУ?

Цивільний кодекс України (Ст. 34, 35)

12. Що відомо про повну цивільну дієздатність за Цивільним кодексом України (далі – ЦКУ)?
13. Які умови надання повної цивільної дієздатності за ЦКУ?

Базова література: 1, 3, 16

Додаткова література: 25, 27

Інформаційні ресурси: 1, 2, 3

Семінар 3. Основи фінансів підприємств (2 год.)

1. Що розуміють під категорією «фінанси підприємств»?
2. Які грошові відносини належать до сукупності відносин, що визначають зміст категорії «фінанси підприємств»?
3. Які функції виконують фінанси підприємств?
4. Що розуміють під категорією «фінансові ресурси»?
5. Яка відмінність між фінансовими ресурсами і грошовими коштами підприємства?
6. За рахунок яких джерел формуються фінансові ресурси підприємств?
7. З яких елементів складається власний капітал підприємства?
8. Що належить до залучених фінансових ресурсів підприємства?
9. Що зараховують до позичених фінансових ресурсів підприємства?
10. Як розмір і структура фінансових ресурсів впливає на фінансовий стан підприємства?

Базова література: 11, 15, 16, 18, 20

Додаткова література: 25, 27

Змістовий модуль 2

Фінансова звітність підприємств

Семінар 4. Звітність підприємств. Планування виручки та прибутку від реалізації продукції (2 год.)

1. Які види звітності є на сучасному підприємстві?
2. Охарактеризуйте значення статистичної звітності та її зміст.
3. Фінансова звітність та її необхідність для підприємства.
4. Місце податкової звітності в діяльності підприємства та держави.
5. Які особливості формування показників звітності на виробничих, торговельних підприємствах.
6. Особливості звітності неприбуткових установ і організацій.
7. Що таке виручка від реалізації продукції та як її визначають?
8. У чому суть методу поасортиментного (прямого розрахунку) планового обсягу від реалізації товарної продукції?
9. У чому полягає сутність методу укрупненого розрахунку планового обсягу виручки від реалізації товарної продукції?
10. Сутність прибутку від реалізації продукції підприємства.
11. Як класифікують витрати підприємства на виробництво продукції?
12. Як поділяють витрати за економічними елементами?
13. Як групують витрати за статтями калькуляції?
14. Якою є послідовність розрахунку чистого прибутку на підприємстві?
15. У яких напрямках використовують чистий прибуток?
16. Що таке рентабельність? Як визначається рентабельність продукції?
17. Які методи використовуються для планування прибутку від продажу товарної продукції?
18. У чому полягає планування прибутку методом прямого розрахунку?
19. У чому полягає суть аналітичного методу планування прибутку?

Базова література: 2, 4, 6, 7, 8, 16, 17, 18, 20

Додаткова література: 25, 27, 28, 31

Семінар 5. Нормативні документи, які регулюють складання фінансової звітності. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (2 год.)

1. Дайте визначення термінів «фінансова звітність», «консолідована фінансова звітність», «користувачі фінансової звітності».
2. Дайте визначення термінів «національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку», «міжнародні стандарти фінансової звітності».
3. На кого поширюється сфера дії Закону?
4. Мета складання фінансової звітності?

5. Дайте визначення терміну «облікова політика». Яким чином вона визначається на підприємстві?

6. Які якісні характеристики фінансової звітності необхідно витримувати при складанні фінансової звітності?

7. З якою метою, як і ким здійснюється державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні?

8. Які звітні форми відносяться до фінансової звітності? Хто їх підписує?

9. Хто складає і подає консолідовану та зведену фінансову звітність?

10. Які підприємства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами?

11. Звітний період, терміни подання та оприлюднення фінансової звітності.

Базова література: 2, 4, 6, 7, 10, 17

Додаткова література: 23, 30, 31

Семінар 6. Види інвестиційних проектів та оцінювання їх ефективності (2 год.)

1. Охарактеризуйте можливі види інвестиційних проектів підприємства.

2. Встановіть показники оцінювання ефективності інвестиційних проектів.

3. Обґрунтуйте принципи оцінювання ефективності інвестиційних проектів.

4. Систематизуйте чинники підвищення ефективності діяльності підприємства.

Базова література: 16, 18

Додаткова література: 25, 27

Інформаційні ресурси: 2, 3

Семінар 7. Комплексне оцінювання фінансово-майнового стану підприємства (2 год.)

1. Обґрунтуйте доцільність та специфіку здійснення комплексного оцінювання фінансово-майнового стану підприємства.

2. Охарактеризуйте поняття «рейтинг», його завдання.

3. Класифікація рейтингових систем для оцінки суб'єктів господарювання за фінансово-майновим станом.

4. Управлінське рішення на підставі використання рейтингів. Методика розрахунку інтегральної оцінки діяльності господарських систем у сучасних економічних умовах.

5. Система показників для інтегральної (комплексної) оцінки фінансово-майнового стану підприємства.

6. Кількісні та якісні ознаки визначення варіанта фінансово-майнового стану підприємства.

Базова література: 16, 18
Додаткова література: 27, 31

Змістовий модуль 3

Бізнес-план фінансово-підприємницької та комерційної діяльності

Семінар 8. Зміст та методика складання бізнес-плану (2 год.)

1. Яку роль в організації діяльності суб'єкта підприємницької діяльності відіграє бізнес-план?
2. Якою може бути структура бізнес-плану? Чи допустимо застосовувати різні структури бізнес-планів?
3. На який період розробляється бізнес-план?
4. Які дані висвітлюються в резюме бізнес-плану?

Базова література: 9, 12, 13, 19
Додаткова література: 22, 26, 32

Семінар 9. Характеристика виду продукції, існуючих ринків збуту, наявних конкурентів, обґрунтування вибраної стратегії маркетингу (2 год.)

1. Що потрібно висвітлити в характеристиці продукції?
2. Які основні характеристики товару формує ринок?
3. Що розуміємо під сегментацією ринку та які основні підходи здійснення сегментації?
4. Охарактеризуйте конкуренцію, її вплив на розвиток виробництва.
5. Як встановити конкурентів, оцінити їх вплив на ринок продукції?
6. Як оцінити внутрішню силу конкуруючих підприємств?
7. Назвіть найважливіші напрями маркетингової стратегії для підприємства.
8. Які фактори визначають ціну виробу?
9. В якій залежності є ціна і якість виробів та прибуток виробника?
10. Які напрями включає стратегія доправлення товару на ринок?

Базова література: 9, 12, 14, 15
Додаткова література: 22, 25, 32

Семінар 10. Особливості фінансового та інвестиційного планів підприємства (2 год.)

1. Які фактори впливають на вибір форми власності підприємства та його виду?
2. На які питання важливо звернути увагу при встановленню структури управління підприємством, комплектуванню його персоналу?
3. Охарактеризуйте основні розділи фінансового плану підприємства?
4. З яких основних елементів складаються операційні витрати?

5. Які відомі основні статті фінансового плану, що відображають рух коштів, пов'язаних з інвестиціями?

6. В якому узагальнюючому документі відображається фінансовий стан підприємства? Яка структура цього документу?

7. Які основні питання інвестиційного плану відображаються в бізнес-плані?

8. Які можливі джерела надходження інвестицій і умови їх отримання?

9. Ким формуються критерії і показники ефективності інвестицій?

10. Які показники дозволяють оцінити результати здійснення інвестиційного проекту?

11. Охарактеризуйте відомі узагальнюючі комплексні вимірники доцільності інвестиційного проекту?

Базова література: 2, 9, 12, 13, 16, 18

Додаткова література: 22, 25, 26, 27, 32

VI. Завдання для самостійної роботи

Змістовий модуль 1

Основи фінансово-підприємницької та комерційної діяльності (20 год.)

1. Зробити конспект: 1.1. Сутність і функції фінансів підприємств; 1.2. Фінансові ресурси підприємств та їх характеристика за навчальним посібником (Рудницька О. М., Паранчук С. В., Чубка О. М. *Фінанси підприємств.* – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2012. – С. 7–13) – 4 год.

2. На основі опрацювання наукових та навчальних джерел схематично зобразити внутрішні фінансові відносини підприємств – 2 год.

3. Зробити конспект: 5.1. Склад та характеристика грошових надходжень підприємства; 5.2. Планування виручки від реалізації; 5.3. Формування прибутку на підприємстві; 5.4. Планування прибутку від реалізації продукції за навчальним посібником (Рудницька О. М., Паранчук С. В., Чубка О. М. *Фінанси підприємств.* – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2012. – С. 87–99) – 6 год.

4. Подати класифікацію фінансових ресурсів. Результати представити в таблиці – 2 год.

Ознака класифікації	Вид фінансових ресурсів

5. На основі опрацювання наукових та навчальних джерел схематично зобразити види діяльності підприємства – 2 год.

6. Подати класифікацію витрат підприємства. Результати представити в таблиці – 2 год.

Ознака класифікації	Вид витрат

7. На основі опрацювання наукових та навчальних джерел схематично зобразити порядок розрахунку чистого прибутку – 2 год.

Змістовий модуль 2

Фінансова звітність підприємств (18 год.)

1. Розкрийте зміст загальних положень НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» – 4 год.

2. Розкрийте зміст загальних положень П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» – 4 год.

3. Визначення понять за Податковим кодексом України (Ст. 14) – 2 год.

4. Сфера дії Податкового кодексу України (Ст. 1), основні засади податкового законодавства України (Ст. 4), співвідношення податкового законодавства з іншими законодавчими актами (Ст. 5) – 2 год.

5. Поняття податку та збору (Ст. 6), загальні засади встановлення податків і зборів (Ст. 7), види податків та зборів (Ст. 8), загальнодержавні податки та збори (Ст. 9) – 2 год.

6. Неприбуткові підприємства, установи та організації за Податковим кодексом України (Ст. 133.4) – 2 год.

7. Порядок розрахунку амортизації, класифікація груп основних засобів або нематеріальних активів (Ст. 138.3) за Податковим кодексом України – 2 год.

Змістовий модуль 3

Бізнес-план фінансово-підприємницької та комерційної діяльності (22 год.)

1. На основі аналізу форм річної фінансової звітності (баланс підприємства (Ф. № 1), звіт про фінансові результати (Ф. № 2), звіт про рух грошових коштів (Ф. № 3), звіт про власний капітал (Ф. № 4)) оцінити показники ефективності діяльності підприємства: ліквідність і платоспроможність, рентабельність діяльності, фінансова незалежність, ділова активність, майновий стан тощо. Результати представити в таблиці «Показники оцінки фінансового стану підприємства розраховані за даними фінансової звітності» – 14 год.

№ з/п	Показники	Позначення	Формула для розрахунку	Джерела інформації	Оптимальне значення	Фактичне значення показника		
						на початок періоду	на кінець періоду	відхилення (+/-)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Показники ліквідності і платоспроможності								
1	Коефіцієнт поточної ліквідності (або коефіцієнт покриття боргів)							
2	Коефіцієнт «критичної» (швидкої) ліквідності (або коефіцієнт розрахункової платоспроможності)							
3	Коефіцієнт загальної ліквідності (або коефіцієнт ліквідної платоспроможності)							

4	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (або коефіцієнт грошової платоспроможності)							
II. Показники прибутковості (рентабельності) діяльності підприємства								
1	Коефіцієнт рентабельності (прибутковості) активів (або коефіцієнт прибутку на загальні активи)							
2	Коефіцієнт рентабельності (прибутковості) власного капіталу (або коефіцієнт окупності власного капіталу)							
3	Коефіцієнт рентабельності сукупного (загального) капіталу							
4	Коефіцієнт рентабельності діяльності (або коефіцієнт чистого прибутку)							
5	Рентабельність реалізованої продукції, %							
6	Рентабельність реалізації, %							
III. Показники фінансової незалежності (аналіз власних коштів)								
1	Коефіцієнт фінансової незалежності («автономії»)							
2	Коефіцієнт фінансової стабільності							
3	Фінансовий леверидж							
4	Коефіцієнт забезпеченості власними коштами							
5	Коефіцієнт маневреності власного капіталу							
6	Величина робочого капіталу							
7	Коефіцієнт співвідношення необоротних активів і оборотних активів							
8	Коефіцієнт Бівера							
IV. Показники ділової активності підприємства (оборотності капіталу і ресурсівіддачі)								
1	Коефіцієнт оборотності активів (або швидкість обороту активів)							
2	Фондовіддача (загальна капіталовіддача)							

3	Коефіцієнт оборотності оборотних коштів							
4	Коефіцієнт оборотності запасів							
5	Коефіцієнт заборгованості							
6	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу							
7	Коефіцієнт оборотності власного капіталу							
8	Прибутковість інвестицій (за методом участі в капіталі) (коефіцієнт прибутковості інвестицій)							
V. Показники майнового стану підприємства								
1	Коефіцієнт зношення основних засобів							
2	Коефіцієнт оновлення основних засобів							
3	Частка оборотних активів у загальних активах							
4	Коефіцієнт мобільності активів							

2. Підготовка до розробки бізнес-плану проектного підприємства й обґрунтування основних його елементів – 8 год.

Карту самостійної роботи, де визначено форми академічного контролю, успішність (бали) і термін виконання самостійної роботи студентами, подано у вигляді табл. 6.1.

Таблиця 6.1

Карта самостійної роботи студента

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль 1			
Основи фінансово-підприємницької та комерційної діяльності			
1. Зробити конспект: Сутність і функції фінансів підприємств; Фінансові ресурси підприємств та їх характеристика – 4 год.	Семінарські заняття, модульний контроль, залік	5	I-IV
2. На основі опрацювання наукових та навчальних джерел схематично зобразити внутрішні фінансові відносини підприємств – 2 год.		5	
3. Зробити конспект: Склад та характеристика грошових надходжень підприємства; Планування виручки від реалізації; Формування прибутку на підприємстві; Планування прибутку від реалізації продукції – 6 год.		5	
4. Подати класифікацію фінансових ресурсів. Результати представити в таблиці – 2 год.		5	
5. На основі опрацювання наукових та навчальних джерел схематично зобразити види діяльності підприємства –		5	

2 год. 6. Подати класифікацію витрат підприємства. Результати представити в таблиці – 2 год. 7. На основі опрацювання наукових та навчальних джерел схематично зобразити порядок розрахунку чистого прибутку – 2 год.		5 5	
Змістовий модуль 2 Фінансова звітність підприємств			
1. Розкрийте зміст загальних положень НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» – 4 год. 2. Розкрийте зміст загальних положень П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» – 4 год. 3. Визначення понять за Податковим кодексом України (Ст. 14) – 2 год. 4. Сфера дії Податкового кодексу України (Ст. 1), основні засади податкового законодавства України (Ст. 4), співвідношення податкового законодавства з іншими законодавчими актами (Ст. 5) – 2 год. 5. Поняття податку та збору (Ст. 6), загальні засади встановлення податків і зборів (Ст. 7), види податків та зборів (Ст. 8), загальнодержавні податки та збори (Ст. 9) – 2 год. 6. Неприбуткові підприємства, установи та організації за Податковим кодексом України (Ст. 133.4) – 2 год. 7. Порядок розрахунку амортизації, класифікація груп основних засобів або нематеріальних активів (Ст. 138.3) за Податковим кодексом України – 2 год.	Семінарські заняття, модульний контроль, залік	5 5 5 5 5 5	V-VIII
Змістовий модуль 3 Бізнес-план фінансово-підприємницької та комерційної діяльності			
1. На основі аналізу форм річної фінансової звітності (Ф. № 1, Ф. № 2, Ф. № 3, Ф. № 4) оцінити показники ефективності діяльності підприємства: ліквідність і платоспроможність, рентабельність діяльності, фінансова незалежність, ділова активність, майновий стан тощо. Результати представити в таблиці – 14 год. 2. Підготовка до розробки бізнес-плану проєктованого підприємства й обґрунтування основних його елементів – 8 год.	Семінарські заняття, модульний контроль, залік	5 5	IX-XI
Разом: 60 год.		80 балів	

VII. Система поточного та підсумкового контролю

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Фінансово-підприємницька та комерційна діяльність» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип покрокової звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю та порядок переведення рейтингових показників успішності подано у табл. 7.1, табл. 7.2.

Таблиця 7.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ з/п	Вид діяльності	Кількість балів за одиницю	Кількість одиниць до розрахунку	Всього
1	Відвідування лекцій	1	11	11
2	Відвідування (семінарських) занять	1	10	10
3	Виконання завдання для самостійної роботи	5	16	80
4	Робота на семінарському занятті	10	10	100
5	Модульна контрольна робота	25	3	75
Максимальна кількість балів - 276				

Розрахунок: $276:100=2,8$

Студент набрав: 250 балів

Оцінка: $250:2,8= 89$ (балів за семестр)

Методи контролю

Перевірка й оцінювання знань студентів здійснюється методами контролю та самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності (методи усного, письмового, практичного контролю та методи самоконтролю). Об'єктами контролю є систематичність, активність і результативність роботи студента впродовж семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни в межах аудиторних занять, а також виконання завдань для самостійного опрацювання.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять, він має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

Оцінювання самостійної роботи й активності на семінарських заняттях здійснюється за такими критеріями:

1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

2) ступінь засвоєння фактичного матеріалу, який вивчається;

3) ознайомлення з базовою та додатковою рекомендованою літературою;

4) уміння поєднати теорію з практикою при розгляді конкретних ситуацій, розв'язанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, і завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

5) логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, уміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Модульний контроль є результатом вивчення кожного модуля, який містить підсумок усіх форм поточного контролю та виконання модульної контрольної роботи. Тестові завдання та задачі для проміжного контролю знань

студентів охоплюють теми, які вивчаються в межах окремих модулів. Формат тестових завдань передбачає завдання закритої форми із запропонованими відповідями; різного рівня складності (перший – потрібно вибрати один з варіантів відповідей, другий – потрібно вибрати правильний або найповніший варіант відповіді, третій (для задач) – потрібно виконати необхідні розрахунки, сформулювати висновки чи рекомендації).

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт (тестів, задач) до всіх змістових модулів здійснюється з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ вчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

Підсумковий контроль знань передбачений у формі заліку, проводиться з метою оцінювання результатів навчання після закінчення вивчення дисципліни.

Таблиця 7.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно — відмінний рівень знань (умінь) у межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре — достатньо високий рівень знань (умінь) у межах обов'язкового матеріалу без суттєвих грубих помилок
C	75-81 балів	Добре — в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно — посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо — мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання — незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного

		доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу — досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

A (90–100) – відмінно – студент виявляє особливі творчі здібності, демонструє глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих джерелах; уміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку та розвитку, чітко й лаконічно, логічно та послідовно відповідати на поставлені запитання; демонструє вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач; переконливо аргументує відповіді.

B (82–89) – дуже добре – студент демонструє міцні ґрунтовні знання навчального матеріалу; вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці; вільно розв'язує практичні вправи та задачі; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.

C (75–81) – добре – студент має міцні знання навчального матеріалу; уміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; у цілому самостійно застосовувати їх на практиці; виправляти допущені помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи на підтвердження своїх думок.

D (69–74) – задовільно – студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання та розуміння основних положень, але його знання мають загальний характер; має труднощі з наведенням прикладів при поясненні явищ і закономірностей; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких значна кількість суттєвих.

E (60–68) – задовільно – студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні; його знання мають фрагментарний характер, має труднощі з наведенням прикладів при поясненні явищ і закономірностей; допускає суттєві помилки.

FХ (35–59) – незадовільно з можливістю повторного складання – студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу; не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований; не вміє застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач; допускає значні помилки.

F (1–34) – незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання та відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів; повністю не знає матеріал, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно.

VIII. Методи навчання

Основними організаційними формами навчального процесу з дисципліни «Фінансово-підприємницька та комерційна діяльність» є лекції, семінарські заняття, самостійна робота студентів, заходи з контролю знань студентів.

Для активізації процесу навчання при викладенні змісту дисципліни використовуються різноманітні методи навчання, а саме: методи стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності; методи організації й здійснення навчально-пізнавальної діяльності; методи навчання за джерелом знань (словесні, наочні, практичні).

Зокрема, студенти отримують необхідні з курсу відомості на *проблемних лекціях*, спрямованих на розвиток логічного мислення студентів. Під час таких форм роботи ознайомлення з темою відбувається шляхом акцентування лектором уваги на проблемних питаннях; увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках; розглядаються різні концептуальні підходи до проблеми.

Робота в малих групах дає змогу структурувати семінарські заняття за формою й змістом, створює можливості колективного вирішення проблем, забезпечує формування особистісних якостей і досвіду соціального спілкування.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками учасників з приводу проблемних питань; сприяють розвитку критичного мислення студентів, виробленню вміння аргументувати власну думку; вчать оцінювати пропозиції співрозмовників, критично підходити до власних поглядів.

Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій – дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціаліста та передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків у процесі опанування навчального матеріалу.

Презентації використовують для демонстрації аудиторії результатів роботи малих груп, звітів про виконання самостійної роботи тощо.

Банк візуального супроводження сприяє активізації творчого сприйняття змісту дисципліни за допомогою наочності. Лекції та семінарські заняття забезпечуються відповідними мультимедійними презентаціями; забезпечується доступ студентів до комп'ютерної техніки та Інтернету.

ІХ. Методичне забезпечення курсу

- ✓ опорні конспекти лекцій; електронні варіанти підручників, навчальних посібників;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комплект завдань для модульних контрольних робіт);
- ✓ тести;
- ✓ задачі.

Х. Задачі

Змістовий модуль 1

Основи фінансово-підприємницької та комерційної діяльності

1. Дані за балансом підприємства на звітну дату: статутний капітал – 7 138,9 тис. грн.; пайовий капітал – 130,0 тис. грн.; інший додатковий капітал –

85,7 тис. грн.; резервний капітал – 439,7 тис. грн.; нерозподілений прибуток – 1 011,0 тис. грн.; неоплачений капітал – 20,0 тис. грн.; довгострокові кредити банків – 50,0 тис. грн.; довгострокові фінансові зобов'язання – 40,0 тис. грн.; короткострокові кредити банків – 360,0 тис. грн.; кредиторська заборгованість на товари, роботи, послуги – 642,0 тис. грн.; поточні зобов'язання за розрахунками – 1 464,4 тис. грн.; інші поточні зобов'язання – 40,2 тис. грн.

Визначити обсяг фінансових ресурсів, результати подати у вигляді таблиці.

Результати розрахунків

Види фінансових ресурсів	Сума фінансових ресурсів	
	тис. грн.	%
Власні та прирівняні до них		
Позичені		
Залучені		
Разом		100

2. Підприємець заснував фірму, вклавши 100 тис. грн. власного капіталу. Результати роботи фірми впродовж року характеризуються такими показниками: обсяг продажів – 80 тис. одиниць на одиницю продукції, ціна – 10 грн.; витрати на оплату праці робітників – 300 тис. грн.; амортизаційні відрахування – 50 тис. грн.; витрати на придбання сировини, комплектуючих, інші витрати – 250 тис. грн. Альтернативні варіанти використання ресурсів є такими:

- 1) поклавши гроші на банківський депозит, підприємець отримав би 18% річних;
- 2) здача в оренду власного приміщення, у якому розташоване підприємство, дала б можливість упродовж року отримувати 70 тис. грн. орендної плати;
- 3) працюючи за наймом в іншій фірмі, підприємець міг би отримувати 30 тис. грн. на рік.

Дайте відповідь, чи найкращий варіант використання власних ресурсів обрав підприємець.

3. Торговельне підприємство займається збутом меблів. Прийнятий рівень рентабельності становить 35%. Підприємство закуповує продукцію для збуту у виробників за такими цінами: кухня (за рік продано 7 шт.) – 8 500 грн., стільці офісні (за рік продано 49 шт.) – 110 грн., спальня (продано 15 шт.) – 5 700 грн., шафи (продано 11 шт.) – 7 200 грн., ліжко дитяче (продано 26 шт.) – 960 грн., стіл письмовий (продано 31 шт.) – 900 грн., стіл комп'ютерний (продано 21 шт.) – 2 800 грн. Крім того, видатки підприємства становлять: оплата праці – 5 000 грн./міс; комунальні послуги – 1 900 грн.; витрати на доставку – 1 000 грн. Обчисліть річний прибуток.

4. Підприємство виготовляє продукцію собівартістю 5,0 грн./од. та реалізує її за ціною 12,0 грн./од. У звітному періоді воно відвантажило 1 000,0 од. та одержало грошових коштів 6 000,0 грн. Крім того, було виготовлено у звітному періоді 3 000,0 од. продукції. Розрахуйте прибуток підприємства за звітний період.

5. Підприємство реалізує продукцію за ціною 120,0 грн. за виріб, якщо покупець придбає партію з 10 виробів, то надається знижка в розмірі 10%. Покупець придбав партію з 10 виробів, розрахуйте дохід від реалізації.

6. Підприємство реалізує ліки (аптека). Дохід від реалізації ліків, звільнених від ПДВ, склав 20 000,0 грн., а не звільнених від ПДВ – 12 000,0 грн. Розрахуйте загальний дохід та суму ПДВ.

Змістовий модуль 2

Фінансова звітність підприємств

1. Які є інформаційні потреби у різних користувачів фінансової звітності:

Користувачі фінансової звітності	Інформаційні потреби
Інвестори	
Працівники	
Банки	
Постачальники й інші кредитори	
Клієнти, замовники	
Уряд	
Громадськість	

2. Основні цілі фінансової звітності (бухгалтерської) звітності це:

Вид звіту	Склад річного звіту
Баланс	
Звіт про фінансові результати	
Звіт про рух грошових коштів	
Звіт про власний капітал	
Примітки до звіту	

3. За даними пасиву балансу визначити зміни складу і структури фінансових ресурсів підприємства на кінець року.

Вихідні дані

Пасив балансу	На поч. року, млн. грн.	На кін. року, млн. грн.
I. Власний капітал		
Статутний капітал	9,4	9,4
Резервний капітал		
Нерозподілений прибуток	659,1	580
Разом за I розділом	668,5	589,4
III. Довгострокові зобов'язання		
Довгострокові кредити банків	76,9	48,8
Довгострокові фінансові зобов'язання		
Разом за III розділом	76,9	48,8
IV. Поточні зобов'язання		
Короткострокові кредити банків	322,9	253,3
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	60,8	

Поточні зобов'язання за розрахунками:		
з одержаних авансів	14,2	33,6
з бюджетом	9,9	17
зі страхування	28,6	29,9
з оплати праці	15,9	121,4
Інші поточні зобов'язання		
Разом за IV розділом	452,3	455,2
БАЛАНС	1197,7	1093,4

4. Як зміниться підсумок балансу в результаті наступної господарської операції? Отримано гроші в касу з поточного рахунка в сумі 30,0 тис. грн.

Вихідні дані: Первісний підсумок балансу – 700,0 тис. грн. На поточному рахунку банку знаходиться 100,0 тис. грн., у касі знаходиться 300,0 грн.

- а) підсумок балансу збільшиться на 30,0 тис. грн.;
- б) підсумок балансу зменшиться на 30,0 тис. грн.;
- в) підсумок балансу не зміниться;
- г) підсумок балансу збільшиться на 60,0 тис. грн.

5. Розрахувати ціну товарів за умови, що обсяг товарної продукції А та Б 127 500,0 грн.; вартість запасів товарів на початок періоду – 5 700,0 грн., а на кінець – 6 160,0 грн. Кількість одиниць виробленого товару А – 6 911 шт., і товару Б – 4 542 шт. Ціна товару Б вдвічі більша від ціни товару А.

6. Будівельна компанія одержала замовлення на будівництво. Ціна контракту дорівнює 150 000,0 грн. Згідно з кошторисом витрати складають 100 000,0 грн. Фактичні витрати за 1 квартал дорівнюють 20 000,0 грн. Визначте дохід 1 кварталу, який показують у Звіті про фінансові результати.

Для визначення суми доходу необхідно розрахувати відсоток виконання (ВВ).

$ВВ = \frac{\text{Витрати за період}}{\text{Загальна сума згідно з кошторисом}}$

Загальна сума згідно з кошторисом

Змістовий модуль 3

Бізнес-план фінансово-підприємницької та комерційної діяльності

1. Керуючись наведеною інформацією, визначити фінансово-економічні показники діяльності підприємства за два роки.

Показники фінансово-господарської діяльності підприємства, тис. грн.

Показники	1-й рік	2-й рік
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	12 685,8	16 745,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	6 589,6	10 093,7
Інші операційні доходи	237,4	450,2
Адміністративні витрати	437	368,4
Витрати на збут	1 638,6	1 842,0
Інші операційні витрати	437	865,2
Фінансові витрати	125,0	251,1

2. На підставі первинних даних фінансової звітності про результати діяльності підприємства визначити чистий прибуток за рік та джерела його фінансування. Податок на прибуток 18%.

Витяг із форми № 2 «Звіт про фінансові результати», тис. грн.

Стаття	I кв.	II кв.	III кв.	IV кв.	Рік
Валовий прибуток	866,2	880,7	868,6	1 022,3	X
Інші операційні доходи	405,0	407,0	410,0	412,0	X
Адміністративні витрати	253,3	257,4	262,5	258,7	X
Витрати на збут	306,5	342,2	333,8	367,2	X
Інші операційні витрати	134,0	138,0	139,0	142,0	X
Фінансові результати від операційної діяльності:					
прибуток	577,4	550,1	543,3	666,4	X
Інші фінансові доходи	136,0	128,0	145,0	130,0	X
Інші доходи					
Фінансові витрати	31,6	4,2	32,6	39,2	X
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:					
прибуток	X	X	X	X	X
Чистий прибуток	X	X	X	X	X

3. За даними, наведеними в таблиці, визначити реалізацію по кожній товарній групі та за квартал.

Вид товару	Товарні запаси на початок кварталу	Надходження товарів за квартал	Товарні витрати за квартал	Товарні запаси на кінець кварталу
	тис. грн.			
I	10,0	150,0	1,0	24,0
II	8,0	226,0	2,5	12,0
III	15,0	148,0	0,3	22,0
IV	23,0	52,0	0,0	16,0

Разом	X	X	X	X
-------	---	---	---	---

Для визначення обсягу реалізації по кожній товарній групі потрібно використати формулу товарного балансу: $Z \text{ п.п} + H = P + B + Z \text{ к.п}$, де $Z \text{ п.п}$ – запаси товару на початок періоду; H – надходження товарів; P – реалізація; B – витрати товару; $Z \text{ к.п}$ – запаси товару на кінець періоду. Звідси $P = Z \text{ п.п} + H - B - Z \text{ к.п}$.

4. На основі наведених даних визначити швидкість та час обігу товарних запасів книготоргівельного підприємства за I квартал:

Показник	Місяць		
	Січень	Лютий	Березень
Обсяг товарообігу, тис. грн.	310,0	348,0	303,0
Середні товарні запаси, тис. грн.	60,0	61,5	60,5

Визначені показники завести у таблицю. Врахувати, що у лютому 28 днів.

Показник	Місяць			I кв.
	Січень	Лютий	Березень	
1. Обсяг товарообігу, тис. грн.	310,0	348,0	303,0	X
2. Середні товарні запаси, тис. грн.	60,0	61,5	60,5	X
3. Одноденний товарообіг, тис. грн. (п.1/кількість днів у періоді)	X	X	X	X
4. Швидкість товарообігу, оборотів за період (п.1/п.2)	X	X	X	X
5. Час обігу, днів (п.2/п.3)	X	X	X	X

5. Визначити чистий дохід, валовий прибуток, фінансовий результат від операційної діяльності, фінансовий результат до оподаткування, чистий прибуток, рівень торгової націнки, якщо протягом звітної періоду книжковим магазином реалізовано товарів (книжкова продукція не обкладається ПДВ) на суму 170 тис. грн., собівартість реалізованих товарів становить 102 тис. грн., адміністративні витрати складають 21 тис. грн. витрати на збут – 25 тис. грн., інші операційні витрати – 5 тис. грн., витрати на сплату за користування короткостроковою позикою банку – 1,3 тис. грн.

Чистий дохід визначається як різниця між доходом від реалізації товарів та сумою ПДВ.

Валовий прибуток – різниця між чистим доходом та собівартістю реалізованих товарів.

Фінансові результати від операційної діяльності – сума валового прибутку та інших операційних доходів, зменшена на величину адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування – це сума фінансових результатів від операційної діяльності, доходу від участі в капіталі, інших фінансових доходів, інших доходів, зменшена на величину фінансових витрат, витрат від участі в капіталі, інших витрат.

Чистий прибуток – це різниця між фінансовими результатами від звичайної діяльності до оподаткування та податком на прибуток (18%).

Рівень торгової націнки

$$P_n = \frac{TO}{C} * 100 - 100$$

С

6. Складіть баланс підприємства, використовуючи дані таблиці.

Найменування засобів і джерел їхнього утворення	Сума, грн.
1. Основні засоби (фонди)	528 000
2. Знос основних засобів	23 000
3. Сировина і матеріали	0
4. Статутний капітал	522 170
5. Поточний рахунок	19 600
6. Заборгованість постачальникам	5 000
7. Паливо	3 500
8. Малоцінні та швидкозношувані предмети	0
9. Заборгованість за короткостроковими позиками	1 900
10. Борг за підзвітними особами	110
11. Запасні частини	2 000
12. Заборгованість робітникам та службовцям з оплати праці	5 900
13. Незавершене виробництво	4 100
14. Заборгованість організаціям соціального страхування	590
15. Товари	0
16. Каса	150
17. Готова продукція	4 500
18. Заборгованість різних дебіторів	0
19. Оренда основних засобів (Фонди)	700
20. Нерозподілений прибуток	4 100
21. Додатковий капітал	0

XI. Рекомендована література

Нормативно-правові документи

1. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

3. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
5. Про підприємництво [Електронний ресурс] : Закон України від 07.02.91 р. № 698-XII. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/698-12>.
6. НП(С)БО 1 – Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/fale/link/402237/file/1.pdf>.
7. П(С)БО 25 – Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/fale/link/402641/file/25.pdf>.
8. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку [Текст] // Все про бух. облік. – 2014. – № 68. – 64 с. – Спецвип. № 354.
9. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств [Електронний ресурс] : наказ мін-ва економіки України від 06.09.2006 р. № 290. – Режим доступу: http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=147532&cat_id=38738.
10. МСФЗ: практика застосування [Текст] // Все про бух. облік. – 2014. – № 56–57. – 64 с. – Спецвип. № 351.

Основна

11. Азаренкова Г. М. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва : підручник / Г. М. Азаренкова, О. М. Біломістний, І. І. Біломістна ; М-во освіти і науки України, Ун-т банк. справи Нац. банку України. – Київ : УБС НБУ, 2014. – 303 с. : іл., табл. – Бібліогр.: с. 299–303.
12. Барнич Ю. О. Бізнес-план підприємницької виробничої діяльності [Текст] : навч. посіб. / Ю. О. Барнич. – 2-ге вид., допов. – Київ : НТУУ «КПІ», 2011. – 124 с.
13. Васильців Т. Г. Бізнес-планування [Текст] : навч. посіб. / Т. Г. Васильців. – Київ : Знання, 2013. – 207 с.
14. Гой І. В. Підприємництво [Текст] : навч. посіб. / І. В. Гой, Т. П. Смелянська. – Київ : Центр учб. літ., 2013. – 368 с.
15. Дзюбик С. Д. Основи економічної теорії [Текст] : навч. посіб. / С. Д. Дзюбик, О. С. Ривак. – 3-тє вид., перероб. та допов. – Київ : Знання, 2014. – 423 с.
16. Крикавський Є. В. Економіка і фінанси підприємств [Текст] : навч. посіб. / Є. В. Крикавський, З. С. Люльчак. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2013. – 696 с.
17. Проданчук М. А. Звітність підприємств [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. А. Проданчук [та ін.] ; за ред. М. Я. Дем'яненка ; Буковин. держ. фін. акад. – Чернівці : [б. в.], 2010. – 380 с.

18. Рудницька О. М. Фінанси підприємств [Текст] : навч. посіб. / О. М. Рудницька, С. В. Паранчук, О. М. Чубка. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2012. – 260 с.
19. Теремко В. І. Основні засади видавничого бізнесу [Текст] : навч. посіб. / В. І. Теремко. – Київ : Академвидав, 2009. – 136 с. – (Серія «Альма-матер»).
20. Управління фінансами суб'єктів господарювання [Текст] : практикум : навч. посіб. / за ред. А. П. Вожжова. – Київ : Знання, 2014. – 324 с.
21. Усе про облік та організацію неприбуткових організацій [Текст] / Н. Борщ, М. Казанова, В. Кузнецов, В. Матвєєва. – 6-те вид., перероб. і допов. – Харків : Фактор, 2011. – 416 с. – (Серія «Усе про облік та організацію...»).

Додаткова

22. Барроу К. Бізнес-план [Текст] : практ. посіб. для студ. вищ. навч. закл. : пер. з 4-го англ. вид. / К. Барроу, П. Барроу. – Київ : Знання, 2005. – 434 с.
23. Васильців Т. Г. Економіка малого підприємства [Текст] : навч. посіб. / Т. Г. Васильців. – Київ : Знання, 2013. – 446 с.
24. Економіка підприємств [Текст] : навч. посіб. / В. С. Рижиков, В. А. Панков, В. В. Ровенська, Є. О. Підгора ; за ред. В. С. Рижикова. – Київ : Слово, 2004. – 253 с.
25. Економічний словник-довідник [Текст] / ред. С. В. Мочерний. – Київ : Femina, 1995. – 368 с. – (Nota bene!).
26. Кучеренко В. Р. Бізнес-планування фірми [Текст] : навч. посіб. / В. Р. Кучеренко, В. А. Карпов. – Київ : Знання, 2006. – 423 с.
27. Мочерний С. В. Економічна теорія [Текст] : навч. посіб. / С. В. Мочерний. – Вид. 4-те, стер. – Київ : Академія, 2009. – 640 с. – (Серія «Альма-матер»). – Бібліогр.: с. 623–624.
28. Основи бізнесу [Текст] : навч. посіб. / Я. С. Ларіна [та ін.]. – Київ : Академія, 2009. – 384 с. – (Серія «Альма-матер»). – Бібліогр.: с. 383.
29. Притиченко Т. І. Комерційна діяльність підприємств : навч. посіб. / Притиченко Т. І., Щетинін В. М. ; М-во освіти і науки України, Харк. нац. екон. ун-т. – Харків : ХНЕУ, 2010. – 318 с. : іл., табл. – Бібліогр.: с. 306–309.
30. Чалий І. Система МСФЗ: зміни-2016 [Текст] / І. Чалий // Все про бух. облік. – 2016. – № 1. – С. 13.
31. Чебанова Н. В. Фінансова звітність підприємств [Текст] : навч. посіб. / Н. В. Чебанова, Т. Я. Чупир, Ю. А. Василенко. – Харків : Фактор, 2006. – 444 с.
32. SWOT-аналіз – основа формування маркетингових стратегій [Текст] : навч. посіб. / за ред. Л. В. Балабанової. – 2-ге вид., зі змін. і допов. – Київ : Знання, 2005. – 301 с.

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Урядовий портал: Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
3. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
4. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : електронні інформаційні ресурси НБУВ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>.

Методичні рекомендації

Основним методичним документом, що визначає мету, завдання, зміст і технологію навчання з кредитного модуля даної навчальної дисципліни, є робоча програма, яка розробляється щорічно. При її розробці слід враховувати сучасні зміни у міжнародному та українському законодавстві з економіки.

Оскільки предмету даної навчальної дисципліни притаманна значна динаміка та мінливість, варто здійснювати постійний моніторинг сучасних тенденцій у сфері економіки, та відповідно до цього актуалізувати тематику лекційних і семінарських занять, завдань для самостійної і науково-дослідної роботи студентів, список рекомендованої літератури.

Значну увагу на семінарських (практичних) заняттях варто приділяти аналізу практики діяльності неприбуткових підприємств, установ, організацій (бібліотек, громадських об'єднань), підприємств видавничо-поліграфічної сфери та книготорговельного підприємства. Рекомендується проводити практичні заняття із використанням БД «Законодавство України» з усіма поточними оновленнями та спеціалізованих інформаційних ресурсів мережі Інтернет.

Методичні рекомендації до підготовки семінарського заняття

Семінар як одна з форм навчальних аудиторних занять, спрямований на поглиблене вивчення програмного матеріалу та контроль рівня його засвоєння шляхом безпосередньої співпраці навчальної групи та викладача в процесі обговорення навчального матеріалу.

Систематична підготовка до семінару з дисципліни привчає до самостійної роботи з матеріалом, науковою, навчальною, навчально-методичною літературою, періодичними та довідковими виданнями, інформаційними ресурсами мережі Інтернет. Для виступу на семінарському занятті студенти готують усні відповіді на поставлені запитання. Під час занять створюються умови для перевірки та виявлення інтелектуального рівня студентів, формування вміння публічно виступати, логічно висловлюватись, колективно обговорювати гострі проблеми, обстоювати власну точку зору, полемізувати й аргументувати власну позицію.

Для ґрунтовного засвоєння джерел необхідно вдумливо конспектувати, вдаючись до різних форм запису: витягів, тез, цитат тощо. Доцільно підготувати

власні спостереження та висновки, обґрунтувавши їх теоретичними положеннями та рекомендаціями.

Семінарські заняття не лише базуються на матеріалі, який міститься в лекційному курсі, але й підсумовують результати самостійної роботи з рекомендованою літературою.

Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів

Самостійна робота студентів – один з основних засобів оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від аудиторних навчальних занять. Упровадження в практику навчальної програми різноманітних форм самостійної роботи активно сприяє модернізації навчального процесу шляхом подолання протиріч між трансляцією знань і їх засвоєнням у взаємозв'язку теорії та практики.

Головною метою самостійної роботи є закріплення, розширення та поглиблення набутих у процесі аудиторної роботи знань, умінь і навичок, а також самостійне вивчення та засвоєння нового матеріалу під керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Питання, що виникають у студентів стосовно виконання запланованих завдань, вирішуються на консультаціях, які проводять згідно з графіками, затвердженими кафедрою.

Самостійна робота студентів передбачена до кожної теми курсу, зміст якої полягає в таких положеннях:

- самостійне вивчення теоретичних і науково-практичних тем;
- самостійна робота з джерелами та літературою з метою кращого засвоєння програмного матеріалу після відвідування лекцій;
- підготовка наукових повідомлень.

Для систематизації отриманих знань з дисципліни до кожної наступної теми слід ретельно готуватись: систематично опрацювати матеріал попередньої лекції, рекомендовану літературу, повторювати пройдений матеріал, на який лектор посилається при викладанні нового. Якщо з певних причин лекція пропущена, її необхідно законспектувати й опрацювати самостійно, незрозумілі питання з'ясувати на консультації.

Основні види самостійної роботи студентів з дисципліни: вивчення лекційного матеріалу, опрацювання рекомендованої літератури, самоконтроль рівня засвоєння програмного матеріалу.